

կած, և Հայրապետ Կրօնաւոր կազմած: Ստացողն է Մկրտիչ Վրդ., որդի Օրպէլի. — Նօտարք, էջ 100-101:

Ը. — Դրիգոր Վարդապետ, Դրիչ, 1439-75, որդի Աթաբէկի, և աշակերտ Օրբէլեանց Մկրտիչ Վարդապետի, օրինակած է:

1. — Աւետարան, 1439-ին. — Առաք. Դաւր. էջ 416, An Arm. Gospel, p. 4:

2. — Աւետարան, 1475-ին, իր եղբոր Մկրտիչ Վարդապետին համար. ծաղկումին օգնած է Խահակ Արքեպիսկոպոս. — An Arm. Gospel, p. 3-4:

Թ. — Յակոբ Վարդապետ, Դրիչ, որդի Մկրտիչի և Խոնդիկի, 1449-55, ուսուցիչ Կիրակոս Արեղայի, որուն մասին սատուներն ալ կը կարդացուին. «Վա՛յ ինձ, Մովսէս իրաւի խորտակեաց զտախտակսն քարեղէն և ես անիրաւ խորտակեցի այսօր զտախտակսն փայտեղէն ի վերայ աշակերտին իմոյ Կիրակոս Նորընծայ Արեղայի: Վա՛յ սոսկանուն Յակոբ Վարդապետիս, զի մօրմօքեցուցի զարդարն» (Թղ. 78):

Օրինակած է վեց տարիներու ընթացքին, 1449-55, զանազան վայրերու մէջ, սկսելով Արգելանայ վանքէն, մէկ Մեկն. Աւարաձոց, Ծերենց Դրիգոր Վարդապետի, և զանազան քարոզներ, ևլն. — Զեռ. Ս. Յ. Թ. 1622:

Ժ. — Ղազարոս Կրօնաւոր, Դրիչ, 1464-ին, Մեծփայ վանքի վանահայր Վարդանի խնդրանքով, մագաղաթի վրայ օրինակած է, ընտիր բոլորագրով, Շարակնոց մը, որ կը պարունակէ շարք մը պարականոց շարականներ. — Մ. Արք. Սմբատեանց, Դեղարքունի, էջ 408-9:

ԺԱ. — Յովսէփ Աղթամարցի, մագաղաթ շինող, Դրիչ եւ Նկարիչ, որդի Տէր Աւագի. 1497-ին օրինակած է և չափաւոր զեղեցիկութեամբ նկարազարդած Շարական մը. — Աբարատ, 1919, էջ 5, ծանօթ.:

ԺԲ. — Եղիա Կրօնաւոր Արգելանցի, Դրիչ եւ Կազմող, 1541-62. — օրինակած է:

1. — Աւետարան, 1541-ին, տանուտէր Խաւճայ Խալիֆի խնդրանքով. — Թ. Աղբար, Բ., էջ 465:

2. — Աւետարան, վերստին կազմած է 1562-ին. գրուած է Աղթամար 1393-ին, ձեռամբ Զաքարիա Դրչի. — Յ. Զեռ. Վասպ., էջ 230:

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՍԻ

Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ
ՅԱԽՃԱՊԱԿԻԷ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐԸ

Գրեց՝ G. ANTONIUS

Ս. Յակոբեանց հայոց եկեղեցին հպարտ կը զգայ ինքզինքը, շատ հետաքրքրական շարք մը. — տարաբաղաւոր անամբողջ — յախճապակիէ նկարներ ունենալուն համար: Այս նկարները մեծաւ մասամբ կը գտնուին եկեղեցիին հարաւային մասին՝ Ս. Էջմիածնի մատրան մէջ, երկու ուղիղ շարքով, զէմ յանդիման իրարու որոնցմէ մին՝ հիւսիսային և միւսը հարաւային սրմբը կը զարդարեն: Քանի մը ուրիշներ ալ վանքի հեռաւոր մէկ մասին մէջ կը գտնուին, վարդապետի մը խուցին պատին վրայ: 300 կտոր յախճապակիներէն որոնք ժ. Գարու առաջին քառորդին ջերմեռանդ հայերու կողմէ բերուած են երուսաղէմ, հիմա 37 կտոր միայն կը մնան: Ս. Յարութեան եկեղեցին զարդարելու համար ուխտի նշւէրներ են ասոնք, ապսպրուած Գէօթահիայէն ինչպէս որ արձանագրութիւնները ցոյց կուտան. բայց զանազան պատճառներով իրենց նպատակին չեն ծառայած ու փճանալով կամ ցրուելով 37 կտոր միայն մնացած են:

Բոլորն ալ նոյն մեծութեամբ են, 7 X 7 ինչ, բայց շատերուն ծայրամասերը կը տրտուած կամ մաշած են, երբեմն ալ պատին վրայ զետեղուելու տեսն ճեղքուած են: Պատկերները ներկայացուած են պայծառ գոյներով, կանաչ, դեղին, կապոյտ, և երբեմն ալ կարմիր. յետագետնի մը վրայ որ միշտ ճերմակ է: Անոնք Հին և Նոր Կտակարաններէն տեսարաններ և երբեմն ալ սուրբերու նկարներ կը ներկայացնեն:

Արտագրուած են Գէօթահիայի մէջ ժ. Գարու սկիզբը, որ է ըսել ժամանակաշրջան մը երբ միջնադարու անատօլեան և սիւրիական արուեստագիտական աւանդութիւնները չիջած են և կաւէ ամաններու գունաւորման գործը յետադիմութեան (decadency) մէջ է: Այսպէսով հասկնալի կ'ըլլայ այս պատկերներուն քիչ մը նախնական ներկայացումն ու քիչ մըն ալ խակ

գարդարանքը: Բայց և այնպես այս նկարները չեն դադարի գեղեցիկ ըլլալէ: Թէև հեռանկարը (perspective) տարրական և խիստ պարզ է, բայց անոնք մասնաւոր հմայք և թարմութիւն մը ունին: Քրիստոսի երուսաղէմ մուտքը ներկայացնող պատկերը թերևս ամենէն յատկանշականն է գրուած լինելու քան իւր մանրամասնութիւնը արտայայտելու հարազատութեամբ: Ուրիշ նկար մը որ կը ներկայացնէ Յովհաննու զխառումը, Պարսկական ազդեցութեան հետքեր կը կրէ: Տակաւին Ջինական արուեստի ալ հեռաւոր արձագանգ մը նկատելի է:

Պէտք է ըսել որ ԺԸ. դարու սկիզբը երբ այս յախճապակիները կ'արտադրուէին, անատոլեան կաւէ ամաններու շինութիւնը յետադիմութեան մէջ էր, հետևաբար կարելի է ենթադրել որ պարսկական ազդեցութեան ենթարկուած ըլլալ: Յետադիմութիւնը պէտք է սկսած ըլլայ ԺԶ. դարու վերջերսութեան, երբ Պարսկաստանի մէջ ուրիշ մանր արուեստներու քովն ի վեր, յախճապակիէ պատկերներու շինութիւնը ի կենդանութեան էր: Ժամանակի ընթացքին, կանխագոյն դարերու աւանդութիւնները մոռցուեցան ու աւելի ցած բլանի մը վրայ արուեստ մը երևան եկաւ որ կ'աշխատէր առաւելաբար մանր առարկաներու վրայ: Ինչպէս, — պնակներ, դաւաթներ, յախճապակեայ պատկերներ և հաւելթաձև զարդարանքներ: Արուեստագէտները Հայ Քրիստոնեաներ էին որոնք կը Հարունակէին իրենց նախորդներուն գործերը: Բայց այս վերջիններու գործերուն մէջ կը պակսէր յատկապէս իրենց նախորդներուն ունեցած գոյնի զգալարանքն ու հաճախը: Անոնք իրենց ձիւքերը նոր կարիքներու ի սպաս կը գործածէին: Անոնք երկար ժամանակ աշխատած էին թուրքերու մզկիթներն ու տունները զարդարելու և գեղեցկացնելու համար: Բայց երբ որ ճարտարապետութեան փառքի օրերը անցան, անոնք իրենց ուշադրութիւնը դարձուցին իրենց կարիքներուն, իրենց եկեղեցիներուն և բնակարաններուն: Քրիստոնէական յախճապակեայ զարդարուեստը որ իրեն մօթիք պիտի ունենար սուրբերու մարդկային կերպարանքներ, փոքր Ասիոյ մէջ գոյութիւն չունէր

ՆՕԹԲ ԵՒ ՆԻՇԲ

«Ազդարար» շաբաթաթերթին մէջ կեդ-ժանունի մը ներքեւ երեցած ստապատում յօդուածին առիթով, «Սիոն» իր արդար արտամտութիւնն ու զայրոյթը յայտնած էր նախ զպարտիքին, ապա «Ազդարար» ի խմբագրութեան դէմ:

Մեր պահանջը որոշ էր «Ազդարար»էն, կամ մեզի յայտնել անունը սուտերու եւ զրպարտութեանց այդ հեղինակին եւ կամ, հակառակ պարագային, հաստատել թէ Պարթեւ Սեւումեանի ըսածները ճիշդ էին, «Սիոն» ի մէջ հրատարակուած կոչին եւ նպաստից հաշուեկշռին նկատմամբ:

Իբրեւ «ազգային շահերու նկատմամբ գովելի նախանձախնդրութիւն» ունեցող հրատարակութիւն, «Ազդարար»էն կը սպասուէր որ հաւատարիմ ըլլար իր վերի արտայայտութեան, զոնէ ընդունելու համար թէ ինքը «ակամայ» զօհն ու միջոցը եղած էր Պարթեւ Սեւումեաններու նման զիմակներու ներքեւ ապաստանող զրաքաններու: Սակայն «Ազդարար»ը միշտ «ազգային շահերու նկատմամբ գովելի նախանձախնդրութեամբ», «Մամուլներու աշխարհէն» յօդուածով մը, որ բանի մը չէր նմաներ զԺբախտաբար, իր մեղսակցութեան մեղքը ծամծամելէ վերջ, մեղադրանքներ կը տեղայ մեր հասցէին, մեր ծանր արտայայտութեանց ի հաշիւ, առանց մոռնալու սակայն իր դատապարտած բառերը գործածելու մեր դէմ, խիստ «գովելի նախանձախնդրութեամբ»:

Նախապէս, որպէսզի կարելի ըլլար ընդօրինակել: Այսպէսով է որ հասկնալի կը դառնայ այս պատկերներու քիչ մը տհաս ճաշակն ու զծագրութիւնը, որոնք այս շրջանին արտադրութեան մէկ լաւ նմուշը կը ներկայացնեն:

Անտեղի պիտի չըլլայ քանի մը խօսք ալ ըսել այս արուեստին յառաջ բերելիք գեղեցկութիւններուն մասին: Մեր ժամանակներուն ալ փոքր Ասիոյ զանազան շրջաններուն մէջ ի յայտ եկած է արուեստ մը որ կը ձգտի որդեգրել ԺԶ. դարու աւանդութիւնները:

Թրգմ. ԶԱԽԷՆ ԱՔԴ. ԶԻՆԶԻՆԵԱՆ